СВОБОДА — SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК — UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ. РІК XXXIV. Ч. 183. Джерзи Сіті, Н. Дж., понеділок, 9. серпня, 1926. VOL. XXXIV. No. 183. Jersey City, N. J., Monday, August 9, 1926. THREE CENTS

ПОЛІТИКА КУЛИДЖА СУПРОТИ МЕКСИКА: РУКИ ПРОЧ

ПЛІМАВТ, Вермонт, 6. серпня. — Коли президентови Кулиджови предложено домагання виконавчого комітету католицької організації Лицарів Колумба, щоби американський уряд умішався в справи Мексика, бо там буцімто мексиканський уряд переслідує американських горожан у їх правах щодо релігії й власности, президент Кулидж рішучо заявив, що боротьба межи католицькою церквою а урядом в Мексику не нарушує в нічому прав Американців та не дає американському урядови ніякого права вмішуватися в мексиканські справи. Уряд думає держатися політики, яку президент очеркнув словами: Гендс Офф, себто: Руки проч.

ВІДНОСИНИ АМЕРИКИ ДО МОСКВИ.

Щодо заходів большевицького уряду дістати від Америки визнанне, то Кулидж заявив, що американський уряд далі стоїть на своїм становищи, що большевицький уряд у Москві не може добитися від Злучених Держав визнання так довго, поки він не признасть охоту платити довги царського уряду Злученим Державам. Доперва, як Москва се признасть, буде можна з нею говорити про визнанне.

АМЕРИКА ЗНОВА ЗБИРАЄТЬСЯ ПРОТЕСТУВАТИ ПРОТИ МЕКСИКА ЗА НАФТУ.

ВАШИНГТОН, 6. серпня. — Американський департамент стейту виготовляє нову ноту до мексиканського уряду в справі прав американських горожан до землі й нафтових покладів. Уряд ще не оголосив тексту сеї ноти.

МЕКСИКАНСЬКА БОРОТЬБА НЕ Є РЕЛІҐІЙНА.

МЕКСИКО, 26. серпня. — Ґ. А. Милер, мексиканський епископ методисько-епископальної церкви, видав публичну заяву, в котрій каже, що боротьба, яка тепер ведеться в Мексику, не є боротьба релійґійна, як се хочуть представити католицькі епископи. В сій боротьбі не ходить о ніяке релігійне питання, а лишень о земельну власність, церковні маєтки та о те, чи священики чужинецького походження мають право вмішуватися в політику мексиканського уряду. Ні одно з питань, о яке йде боротьба, не є релігійного характеру, і тому епископи, які підсувають своїм вірним думку, що буцімто уряд Мексика хоче боротися проти релігії, вживають у боротьбі брехні, яка колись відобеться на нікому другому, як власне на самих епископах.

У відповідь на сю заяву Милера видав свою заяву редактор офіціяльного органу шикаґовського католицького архиепископа. Замітно, що головний арґумент редактора проти Милера має бути те, що, мовляв, якби методиська епископальна церква була в положенню католицької церкви в Мексику, то її епископи вживалиби таких самих арґументів, яких тепер уживає католицька.

Мексиканський ґенеральний конзулят в Ню Йорку видав знова заяву, в котрій каже, що боротьба в Мексику не має зовсім боротьби релігійної. Мексиканський уряд не звертається нічим проти права католиків вірити в те, в що їм вірити подобається, ані не обмежує їх права правити богослуження такі, які їм хочеться, але домагається лишень від священиків сеї церкви виконувати постанови мексиканської конституції про те, що священиками в Мексику мають бути Мексиканці та що церкві треба забрати широкі земельні посілости, потрібні народови.

КРАВЕЦЬКА ЮНІЯ ВИСМІВАЄ ПОГРОЗИ ПІДПРИЄМЦІВ.

НЮ ЙОРК, 7. серпня. — У відповідь на погрозу властителів жіночих кравецьких шап, що мовляв вони перенесуть свої бизнеси з Ню Йорку до других міст, кравецька юнія відповіла кпинами зі сеї погрози. Юнія каже, що погрози пусті та обчислені на застрашенне темних робітників, яких серед страйкарів нема.

Юнія каже, що куди підприємці не переneслиби свої шапи, вони всюди стрінуться зі силою юнії. Юнія звертає також підприємцям увагу на те, що ново набраними робітниками шапи не поведеш, бо шапа не може йти без старих і досвідчених робітників.

Нюйорський страйк перенісся вже приміром на місто Миделтавн, в стейті Ню Йорк, де він навіть проявився саботажом проти фабрики.

САМОГУБНИК ПОЗИЧИВ РЕВОЛЬВЕРА ВІД ПОЛІСМЕНА.

ГАРИСОН, Ню Джерзі, 6. серпня. — Тут поповнив нині самогубство вистрілом з револьвера 28-літний ветеран великої війни Джеймс Бері. Слідство показало, що самовбийник позичив собі револьвера від одного полісмена. Полісмена сейчас завішено в службі.

СЛІДСТВО ЗА ВБИЙСТВО ПРОПОВІДНИКА Й ЙОГО ЛЮБОВНИЦІ.

НЮ БРАНСВИК, Ню Джерзі, 6. липня. — Державна прокураторія не арештувала ніяких нових свідків ні співвинних в справі вбийства проповідника Гола, як се було заповіджено тому два дні, аде переслухала цілий ряд нових свідків. Їх зізнання прокураторія держить у тайні. Один свідок заявив, що про любовну аферу Гола з членкинею його церковного хору, панею Милз, знало богато людий, а межи инчими вся його домашна служба.

НЕ ВДАВСЯ ПІДСТУП.

ПЛІМАВТ, Месечузетс, 6. серпня. — Нині пізним вечером хтось заалярмував місцеву пожарну сторожу до огню. Алярм прийшов з північної части міста. Пожарна сторожа поїхала сейчас туди, а з нею більший відділ поліції, якої все потреба при пожарах, щоби не давати цікавим людям перешкаджати пожарникам при їх праці. На велике здивованне пожарників та полісменів алярм показався фальшивим: на північній частині міста ніякого пожару не було. Поліційний командант, роздумуючи над сим фактом, прийшов зараз до переконання, що се певно хтось дав фальшивий алярм, щоби відвернути увагу поліції від другої частини міста, де малося стати щось „важного". Він сейчас вислав ще більше поліції на полудневу частину міста, і там на береґу моря найдено покинених 30 скринь алькоголічних напитків.

НІЗАМ ЗАПЕРЕЧУЄ.

БОМБАЙ, 6. серпня. — Правительство індійського володаря Нізама заперечує вістки, немовби мало прийти між ним а англійським урядом до конфлікту. Правительственний комунікат каже, що само правительство взялося до переведення реформ в адміністрації по своїй власній волі.

БІБЛІЯ В 579 МОВАХ.

Звіт Бритійського Біблійного Товариства, яке річно висилає около 10 міліонів примірників біблії, розповсюднило мин. року (в цілости або в уривках) у 579 мовах і діялєктах, у цьому 7 досі неуживаних мовах (4 африканські). Совітська Росія не впускає до себе тих видань, бо сама видає біблію. Папа одержав недавно від якогось духовника незвичайний дарунок, а то „Отче наш" у тисячу мовах.

ЗАПАЛАСЯ ЗЕМЛЯ.

З Вілксбери, Па. доносять: Над копальнею вугля Ґлен Алден Ко. в Парсонс запалася земля і два будинки впали в пропасть, глибоко на 70 ст. Загрожених є 20 домів; з них люде вийшли.

ПОТЯВ КОСОЮ ЛЮДЕЙ І ПОВІСИВСЯ.

В семигородськім селі Наґишальонці сталася така подія:

Господар, Павло Беркот, літ 73, оженився з 24-літною гарною дівчиною та, як старий, не мав з неї потіхи. З него насміхалися, що він є шваґром усіх парубків в селі.

Це його дуже розгнівало. Жінці сказав, що іде на ярмарок — коні лишив в лісі, а самий прийшов до дому і сховався за стодолою і слідив.

Було це у вечір. До його жінки війшли два парубки. Підождав хвилю, вхопив зі стодоли остру косу, вбіг до хати і на дрібні кусні потяв свою жінку і двох парубків.

На другий день прийшли сусіди до його хати, побачили потяті кусні тіла і кров; заглянули до стодоли — а тут він висів на своїм ремени мертвий.

ГРІМ ЗАБИВ ДВОХ ФАРМЕРІВ.

В Мондейр, Алта, грім забив Андрія Оранчука, що вже спав в ліжку і Франка Турнеду, що сидів коло вікна. В хаті кромі погибших і Оранчукової жінки не було нікого. Пані Оранчук, котру грім не ушкодив, дала знати сусідам, які збіглися, погасили вогонь і сим уратували господарство від цілковитого знищення.

ДИВНИЙ АПЕТИТ.

В франкфуртському шпиталі лежить тепер пацієнт, котрий служив у французькім чужинецькім леґіоні в Мароко і їв, що попало. Підчас операції найшли в його жолудку: 100 цвяхів, 250 шпильок, 5 мідяних монет і один ланцюх ваги одного фунта.

НЕБЕЗПЕКА ВІД КУРЕННЯ.

Професор Л. А. Ґіґлей сказав на зїзді протинаркотичної ліґи, що Злучені Держави стануть нацією нервових уломників, коли дівачата і жінки не закинуть курення, що збільшається з застрашаючою скорістю. Діти, уроджені від материй, що курять, терплять не лише на здоровлю вже від найраншої молодости, але їх моральна будучність дуже ушкоджена.

ЛАТКА НА ЧЕРЕВИЦІ ЗРАДИЛА ЗЛОДІЯ.

В місцевости Келд, недалеко Давфін (Канада) обрабував хтось в ночи склеп п. Бойка. Склепар повідомив раненько поліцію про крадіж і констабель Ф. Мілер зараз попав на слід злодія та перед обідом мав його вже в поліційнім арешті. Він доглянув сліди черевика з латкою на підошві і пішов за сим слідом три милі від склепу, де мешкає Іван Кошовський, 22-літний парубок. В хаті Кошовського знайшов поліцай полатаний черевик, як рівнож знайшов в купі соломи цілий склад тютюну, чеколяд, сардинок, цукру, та 9 фляшок доброго пива. Кошовський, поглянувши на свого зрадника (полатаний черевик), признався, що він обікрав згаданий склеп вже третий раз.

ЯК НА ОСТРОВІ КУБА ТРАТЯТЬ ЗЛОЧИНЦІВ.

Сальватор Алиґера, що замордував свою тітку, аби забрати 200 дол., які вона собі зложила, згинув через удушення. Акту смерти доконав другий вязень, покручуючи прилад доти, доки ані пушка духу не могла дістатися до легких. Сего приладу смерти уживали ще в середних віках.

БАНДИТИ ВБИЛИ ВЛАСТИТЕЛЯ ГОТЕЛЮ.

Паттсвил, Па. 29. липня. — Власти пошукують за чотирма бандитами, які в середу в ночі напали на Вінцента Ляроссу, властителя полевого готелю і вбили на смерть.

Поліція догадується, що бандити вбили Ляроссу з пімсти. Він мав подати доноси на шайку, яка чотири тижні тому підпалила костел в Маґаной Плейн.

„ФАБРИКА" ГОРІВКИ НЕДАЛЕКО ВІНІПЕҐУ.

Недалеко Вініпеґу, яких 40 миль на схід, провінціяльна поліція винайшла в корчах велику дестилярню, яка була в повнім руху. Заарештовано при сім двох людей. Були се Оскар Росс і Альберт Апрін.

Є се найбільша ґуральня, яку дотепер вдалось поліції в Манітобі віднайти, і яка має добре уладжені модерні машини. Знайдено там також 72 бочки, в яких містилось 2,800 ґальонів браги. Вся машинерія буде знищена.

ШТУЧНІ ЗУБИ ПРИЧИНОЮ РОЗВОДУ.

В Монтреалі відбувається розправа, в якій чоловік жадає розводу зі своєю жінкою. Адвокат, що заступає чоловіка, заявив, що його клієнт є психопат і його спеціяльні склонности мають нахил до добрих зубів. Він каже, що думав, що його подруга мала свої власні зуби, коли він женився з нею. Тепер він не може жити з жінкою, якої уста наповнені ненатуральним витвором дентистичного заведення. Справа ще не покінчена.

„ВІДВАГА" РУМУНСЬКОГО ОФІЦИРА.

Румунський офіцир, Постельніку, стає на суд перед військовим трибуналом за се, що вдарив в лице В. С. Колбертсона, американського міністра в Румунії. Річ малася так. Міністер Колбертсон їхав потягом з Букарешту до Бесарабії, а що було дуже горячо, скинув свій ковт. На стації Цітат зліз з потягу і проходжувався по плятформі, розуміється без ковта. В тій хвилі підскочив до него румунський капітан Постельніку і вдарив його по лици за се, що неприлично вбраний.

ЛИШЕ ДОЩІ ЗМОЖУТЬ СПИНИТИ ПОЖЕЖУ.

В провінції Ню Бронсвик панує тепер велика пожежа лісів. Вогонь розпростирається з шістьох місць. Околичне населення вирушило боротися з пожежею. Ситуація не поліпшається. Уряд позамикав всі дороги, що ведуть через сі простори. Підозрівають, що виновниками є риболовці та туристи, що необережно обходяться з огнем.

Ню Бронсвик є одинокою провінцією в Канаді, що продукує тверде дерево на матеріял. Рік річно лісові пожежі приносять Канаді шкоди на десятки міліонів долярів.

НА ВАРШАВУ!

На відкриттю селянського конґресу в Москві виголосив Радек довшу промову. Він сказав в політичній частині бесіди м. и. таке: Союз Радянських Републик не хоче ніякої війни, одначе він мусить бути готовий на найгірші події, щоби в хвилі, коли ціла Европа пішлаб наступом на Радянські Републики, червона армія моглаби скорше заняти Варшаву, ніж Поляки змоглиб дійти до донецького басейну...

ПЕРЕПЛИЛА АНГЛІЙСЬКИЙ КАНАЛ

ДОВЕР, 6. серпня. — Мисс Ґертруда Едерле з Ню Йорку переплила англійський канал в 14 годинах і 31 минутах.

В той спосіб вона є не тільки першою жінкою, яка переплила канал, але й першим пливаком, бо осягнула небувалий досі рекорд. Другий по ній є Італієць Себастіян Тирабокkі, який переплив канал в 16 годинах і 23 минутах.

Першим, який переплив канал, був капітан Матвій Вебб.

Мисс Едерле вийшла на беріг з усьміхом, а привитали її грімкими окликами радости.

Мисс Едерле ростом невеличка і має всего 19 літ. Хоче відвідати німецьку родину свого батька, а при кінці серпня вертає до Америки.

РОСТИНИ ЖИВУТЬ.

ОКСФОРД, Англія, 6. серпня. — На викладі, який виголосив індійський учений Яґадіс Хандра Бозе з рамени Бритійського Товариства для поширення науки, почула численно зібрана публика надзвичайно цікаві річи з обсягу життя ростин.

Учений Бозе привіз з собою з Індий нові, невідомі досі апарати, якими виказував наглядно, що ростини живуть як люде, що мають бюче серце і пливучу кров.

Учений подав, що вся дотеперішна наука про життє ростин хибна. Хиби тої науки виказував він при помочі своїх дуже делікатних інструментів, які в силі передати найменьші дрожання рослин.

Коли він мав виголосити другу публичну лекцію, зібралися непроглядні маси цікавих, щоби хоч поглянути на того дивного ученого.

Яґадіс демонстрував свій виклад і защіплював рослинам їдь гадини та виказував, що рослинні нерви реаґують таксамо як людські, а навіть в той сам спосіб.

Апарати були так делікатні, що не можна було знайти тягару для мірення рухів, бо алюмініюм показалося за тяжким.

СПАСЛА ЖИТТЄ І НЕ ВИЯВИЛА СВОГО ІМЕНИ.

ЖЕНЕВА, 6. серпня. — Над озером близько Льозанни впала в воду дівчина, яка була би певно потонула, як би не американська туристка, яка скочила в озеро і виратувала потапаючу. Американка не виявила свого імени, бо заявила, що це не має ніякого значіння.

ВІДОМИЙ БАНДИТ ПРОПАВ БЕЗ СЛІДУ.

ПАРИЖ, 6. серпня. — Заарештований і з трудом зловлений бандит Джордж Реме, приведений до суду, видерся з рук юстиції, вийшовши цілком спокійно з салі та заявивши холодно і поважно сторожі, що він є довіреним поліції. Коли за ним оглянулися, він вже пропав без сліду.

ЩО РОБИТИ, ЩОБИ ОСТАТИ ЗДОРОВИМ.

ЕПСОМ, Англія, 6. серпня. — В своїй промові до учеників з Епсом Каледж заявив лорд Ґрей, що щоби бути свіжим і здоровим, треба ходити денно принаймні 20 миль, або їздити ровером яких 50 миль.

Всі модерні улекшення в комунікації, на думку Грея, цілком не виходять людству на здоровля.

ВЖЕ ЇЙ ДОСИТЬ ТОЇ ПРИЄМНОСТИ.

ЛОНДОН, 6. серпня. — Мисс Олів Стон, яка злетіла при помочі паращуту двічи з аероплану, що взносився над Лондоном, заявила, що вже більше не хоче злітати. Перший раз злетіла на дах і ледви виратувала себе від нещастя, а другий раз на дерево, з якого виратував її случайно надійшовший відважний мущина. Инакше булоби стрінуло її і тут нещасте.

Мисс Стон заявила, що коли би мала щераз злітати, то хиба тоді, коли ці два випадки вилетять їй цілком з памяти.

ВИНАЙШЛИ НОВИЙ АПАРАТ ДЛЯ АЕРОПЛЯНІВ.

ГАҐА, 6. серпня. — Роблено успішні проби з новим контролюючим апаратом, який уможливляє правильний лет аероплану навіть серед мраки.

ЛЕТУНЧА ГОРЯЧКА В ЕСПАНІЇ.

МАДРИД, 6. серпня. — Летунчий успіх Франка Ґалерци так розохотив еспанських летунів, що всі з них беруться до подорожей по світі. Уряд був змушений супроти цеї летунчої горячки видати розпорядження, яке вимагає спеціяльного дозволу на лет на дальшу просторонь.

ВІДКОПАЛИ СТАТУЮ ДАВНОЇ ЖІНКИ.

АТЕНИ, 6. серпня. — Розкопуючи королівські стайні, натрафили на памятники, які походять з тих часів, коли грецька держава була в повнім розцвіті.

Особливо впадає в очі щойно викопана статуя грецької жінки, яка є в жалобнім вельоні. Лице має бути на причуд гарне

ОГЛЯДАЄ ПАМЯТНИКИ СТАРИНИ.

РИМ, 6. серпня. — Секретар скарбу Меллон не тільки студіює економічні відносини в Римі, але, як кажуть, оглядає зі своїм сином дуже пильно всі памятники, які залищилися в Римі з часів давної слави римського, а потім італійського народу.

ТУРЕЧЧИНА ХОЧЕ ВСТУПИТИ ДО ЛІҐИ НАЦІЙ.

АНҐОРА, 6. серпня. — Правительство турецької републики розглядає справу приступлення Туреччини в члени Ліґи Націй. Найбільшу трудність справляють під тим оглядом совіти, які напирають на Туреччину та відмовляють її від вступлення до Ліґи.

ЯК НАМ СОЮЗОВЦЯМ РЕАГУВАТИ

Можемо в сегоднішну хвилю гордитися тим, що У. Н. Союз виховав за 32 роки своєї праці в Америці свідому українську армію. Труд не пішов на марно. Бачимо це наглядно тепер, коли треба українському народови в Америці розбирати важні проблеми, коли треба боротися з духовою реакцією, коли треба постояти за поступ і правду, коли треба себе боронити перед ворогами, які живуть в нашім власнім нутрі, коли треба вибирати між рабством а свободою, між единовластем і сваволею одиниці, а волею і голосом більшости народа. Союзовці стали по стороні поступу і правди, заявилися за демократичним принціпом і за безоглядною боротьбою проти своїх і чужих, які стоять на перешкоді свобідному розвоєви українського народа.

На десятки тисяч Союзовців знайшлося всего тільки кілька одиниць, які впали офірою чужої агітації і думають, що це добре, коли ми будемо далі покірними рутенцями, коли виречемося Франка і його „єретичних" наук, коли поклонимося гетьманови Скоропадському й епископови Богачевському.

На щастє думають так тільки одиниці і то не з власної вини. Їх побаламутили другі, дуже часто вороги нашої організації. Зате десятки тисяч нашої армії відчувають справу не инакше як ми. Шкода тільки, що нема місця перепечатати всі їх голоси, а тоді побачилиб люде, яка сила в Союзі. Союз тепер не тільки найсильнійша фінансова українська організація, але сам він творить ще й найсильнійшу українську армію свідомих, ідейних і жертволюбивих українських жовнірів — славних Союзовців.

Та на тих словах хай не остане. Хай наша ідея поширюється далі, хай згортає біля себе нових борців. Хай, як доносить нам „Голос Читача", підуть по всіх закутинах американської землі попити за новими аплікаціями до У. Н. Союза. Хай прибуде до нас кілька десяток тисяч нових членів, яких зєднає з нами в одну душу геніяльний дух нашого просвітителя Івана Франка, якого ідеї завзялися ми вщіпити в кість і кров українського емігранта в Америці. Наші вороги бояться духа Франка так, як боялися його за життя. Та Союз пригорнув ті ідеї до свого серця і завдяки тим ідеям виріс в кількадесятьтисячну організацію з міліоновим майном. На ідеях Франка виховав Союз свідому українську кількадесятьтисячну армію і з вдячности для памяти Франка поширює тепер його культ, бо вірить, що так як Союз розвинувся і зріс в зорганізовану величаву, могутню і народоправну українську організацію, так і цілий український нарід зросте, коли заховувати-ме заповіти Франка, в могучу, свободолюбну націю, яка буде власним господарем на своїй землі, в якій нарід буде правити сам собою, як правлять Союзовці своєю організацією. Союзовці повинні бути горді з тої спасенної науки, яку голосить Союз через свій орган, бо та наука збудувала сильну організацію, вона скріпила цілу нашу американську еміграцію і вивела її на шлях поступу і добробуту.

Тому приєднуймо далі завзято нових членів і нових борців. Бо хто в Союзі, цей забезпечений на случай смерти і нещастя матеріяльно, цей забезпечений ще й за життя морально й духово перед всякою гнилю.

ІМЕНА ПРОТИ ІМЕН

Члени, як каже др. Назарук, одинокої на цілу Америку організації інтелігенції, а саме: о. Н. Сіменович, о. Дженджера, о. Кузьмак, о. Тарнавський, др. Стефан Гриневецький, др. Мирослав Ємінович, Роман Смук і Б. Пелехович, всі з Шикаго, вислали, як ми вже згадували, признанне редакторови Америки д-рови Назаркови „за визначну оборону Високо Преосвященого Епископа К. Богачевського проти поганих калюмній Свободи". Щоби поставити крок шикагових інтелігентів в правдивім і відповіднім світлі, дозволимо собі навести імена священиків з краю, зпід польського ярма, які, не боячися польських переслідувань, виступили проти переслідувань української католицької церкви, які не боялися виступити проти епископа Хомишина і Коциловського навіть в меморіялах до Риму і які назвали кардинала Ледоховського виразно ворогом української церкви і українського народа. Імена ті це імена посивілих католицьких синодальних отців, яких др. Назарук назвав в католицькій газеті Америка з кпинами „Синодальні отці з Джерзі Сити". Щоби виявити імена тих отців, які до нас писали і просили взяти з національного обовязку укр. католицьку церкву в оборону та щоби протиставити їх поступок поступкови вище згаданих членів шикаговської інтелігенції, наводимо їх характерні імена, які заслугують на те, щоби нарід задержав їх в добрій памяти: Члени Львівського Провінціонального Синоду з 1891 року: Антін Бескид, ювилят, б. декан і парох з Тарнавки; Теодор Кордуба, каноник, ювилят і парох з Бережан; Михайло Прухницький, ювилят, б. декан і парох з Турки; Корнило Монцібович, ювилят, б. декан і парох з Калагорівки; Іван Негребецький, парох Ясениці Сільної; Григорій Чубатий, ювилят і парох в Ступках; Александер Стефанович, ювилят, емер. професор, почесний член Товариства св. Апост. Петра і Павла і Укр. Педагогічного Товариства; Тома Шумило, ювилят і парох з Курилівки; Остап Клосевич, ювилят, б. декан і парох з Пйіла; Теодор Борис, парох з Хащова; Іван Решетило, парох в Магерові.

Синодальні Отці з львівського дієцезального синоду з року 1897 і перемиського з року 1898: Теодор Величковський, ювилят і парох в Долині; др. Діонізий Дорожінський, каноник, професор теольогії на Університеті у Львові; Г. Полянський, ювилят і парох з Тарнави; Дамян Лопатинський, емер. професор і парох у Львові; Айтал Білинкевич, парох Знесіння; В. Филиповський, парох Яричова; Іван Жарський, декан і парох з Глудна; Гнат Юхнович, парох з Тухлі; Гр. Мороз, ем. декан і парох з Борині; Іван Господаревський, парох з Добромиля; Теодор Мерена, ювилят і парох з Ріпник; Гілярій Дмитрик, емер. професор; Евген Громницький, ем. професор; Іван Савчин, ем. професор; Кипріян Ясеницький, парох з Жовтанець; Михайло Жарський, декан і парох з Устрик; Іван Білинкевич, парох з Грибович; Омелян Давидович, парох в Тартакові; Юліян Кульматицький, парох з Дроздович; К. Федорович, парох з Губичі.

Це імена тих синодальних отців, старих і над гробом сегодня стоячих інтеліґентів священиків, які мимо польського терору мали відвагу і характер напятнувати польські інтриґи в письмах до Риму та виступити навіть проти епископа Хомишина і Коциловського, себто тих своїх наставників, що взялися защіплювати в укр. кат. церкві того духа, що шкодить нашому народови і самій церкві.

Ми знова тільки йдемо їх слідами.

СТРАШНІ ЧИСЛА! МИ ВИГИБАЄМО.

Д-р. Мирон Кордуба помістив у львівському „Світі" статтю п. з. **„Розвій українського населення в Галичині за останніх сто літ".**

Та стаття проймає нас жахом.

З неї видно, що **перед сто роками Українці творили в Галичині більшість**, себто 51.7% а Поляків було на 10% меньше. Року 1857 це відношення змінилося значно в нашу некорість; нас було вже тільки 45%. Процес продовжувався тим самим шляхом аж, року 1921 змаліло число нашого населення до 35.8%. **З 51.7% спали ми на 35.8%! З більшости зробилися заледви одною третиною!**

Колиб навіть взяти пі увагу, що богато Жидів признавалося до польської національности і таксамо чимало Українців увійшло туди і колиб за підставу обчислення взяти віроісповідний перепис, то й тоді не зміниться богато, бо греко-католиків є в Галичині 40.4% на 49.2% римо-католиків.

Перед сто роками було нас на 10 відсотків більше, а тепер майже на 10 відсотків більше Поляків, **Поляки переросли нас у Галичині на цілих майже 20%** і ми стали безумовно меньшостию.

Якаж тому причина? В першу чергу польонізація. Спольонізованих Українців, куди не глянь, богато, а зукраїнізований Поляк, це білий крук. Особливо замітне воно серед урядників, ради хліба, ради кращого аванзу. Школа, книжка, часопись, театр робили й роблять своє. В Поляків куди більше шкіл, десять раз більше й цікавійших книжок, сто разів більше газет, у них опери, театри, все краще й розкішнійше поставлене, так і не дивуватися, що наші душі переходять до їхнього неба. І коли ти справжній український патріот, то мусиш встаючи й лягаючи повторювати собі, що твоїм, як не святим, то песячим обовязком є: купувати українську книжку, передплачувати часопись, ходити до театру й на концерти, а не тільки на віча й на політичні збори, бо балакання балаканнем, а діло ділом. Культура, то є книжка, часопись, театр, образ, будинок у своїм стилю і для свого вжитку це річ реальна, це позиція у війні вже не за самостійність, а прямо за істнування, це така така страшна зброя, що її нічим другим не заступиш. А того наші земляки ніяк не хочуть зрозуміти. **Від винаходу друку до нині Українці видрукували богато меньше книжок, ніж Німці друкують за оден рік.**

Люди, це страшно! І ви хочете, щоби на нас дивилися, як на рівновартний нарід і признавали вам ті самі права, які мають другі культурні народи? Мова чисел сильнійша від вічевих промов, зрозумійте це раз і позбудьтеся того страшного гріху, котрий не тільки є причиною наших політичних невдач, але й винищує нас етнічно.

Одною з дальших причин зменьшування числа Українців був протекційний систем, котрим тішився український вояк в австрійській армії. Його називали Тирольцем сходу й посилали в найгірший бій. На боєвищах за цілість і за славу австро-угорської монархії лягло наших вояків куди більше, ніж других народностий. А кождий полеглий наш вояк це, калькулюючи по просту, убуток 6—8 українських дітей. В столітному процентовому рахунку, це рубрика не аби яка.

Остання війна це найстрашнійша позиція в тім рахунку. Галицькі вояки гинули, як солома, на всіх фронтах, на цілім світовім боєвищу. Чимало їх залишилося на Великій Україні, чимало скитається на еміграції. Перші, це не така втрата, бо вони скріпляють наш елемент у боротьбі з московським большевизмом, але еміграція в Чехословаччині і скрізь? Ті, що там женяться, і знаходять собі якийсь нужденний прожиток, як не самі вони, то їх діти пропадуть для нас і процент нашого населення тим самим ще гірше зменьшиться. Отже требаби повести акцію, щоб еміграція мала спромогу вернути, а залишиться повинні тільки ті, що, або здобувають собі образовання, якого в краю здобути не можуть, або мають якісь впливові і важні для нашої справи становища. Дві тисячі студентів і студенток в Чехословаччині, це страшний мінус в нашім культурнім буджеті. А які вигляди перед ними? 70% туберкульози і дипльоми, з котрими ні в кут, ані в двері! Не нонсенс, це самовбивство!

Заморська еміграція безперечно також причинилася до того, що **число нашого населення впало з 51 на 35%.**

Але це окремий рахунок, про котрий можнаби цілу книжку написати. При нужді економічній, при політичнім покривдженню і при нашім голоді земельним, заморська еміграція була і є явищем конечним. І коли вона звязків з рідним краєм не зриває, коли вона в новій вітчині здобуває капітал національний, а головна річ, коли емігранти виховують дітий на свідомих Українців, то лихо це можна й треба переболіти. Инша річ еміграція чужого елементу на нашу територію. Хтож напливає до нас? Жиди й Поляки. Поляки, як урядники, ремісники, слуги двірські, тощо, в останніх часах також як кольоністи, а Жиди головно, як промисловці і торговельники.

Напливу урядників ми покищо здержати не можемо. Але цей елемент не запускає глибокого коріння і таке зване королівство Польське після розвалу Росії є, для нас найкращим зразком, як легко цю напливову верству зносить історична филя. Друге діло торговля і промисел; вони скоро і глибоко вкорінюються в нашій ґрунт. Тому наш народ повинен інтензивно взятися до торговлі і до промислу, щоби чужим торговцям і промисловцям протиставити своїх і то не гірших, а кращих від тамтих. Бо лиш в цей спосіб загатимо тую так небезпечну для нас струю.

Останню причину лиха лишив я на конець: це незвичайна, прямо застрашаюча смертельність української дітвори.

Погано, коли в якого народу мало родиться дітий, але сто разів гірше, коли їх родиться богато й богато умирає. По наших селах стільки діточих похоронів, що світ може нас назвати Геродами дітвори. Брак усякої гігієни, некультурне і недбале плекання дітий, консерватизм у тім напрямі одинокий в Европі і якась азійська байдужність, це також дуже важні причини, чому нас чимраз меньше в Галичині. Жидів родиться у двоє більше і вдвоє меньше малих дітий вмирає у них. Жиди дійсно люблять свої діти. А ми?..

Про кожду з цих точок, а може є й такі, що ми їх поминули, можна, а навіть треба писати. Сподіємося, що воно і станеться. Бо **всякі кривди політичні, всяка найгірша система угніту, не страшна, коли народ свідомий, здоровий і коли він не вигибає.** Горе народови без волі, але для когож воля, як нема народу?

Не зазіхай брате, гоза кордон, думаючи, що там тепер краще. Не штука кидати рідну землю й йти там, де буцімто краще, але штука лишитися на місці, не випустити насліддя по батьках і довести до того, щоб і в нас було краще.

В КОЖДІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИННА НАХОДИТИСЬ ЧАСОПИСЬ „СВОБОДА".

ГОЛОСИ ПРЕСИ.

„Сліпий фанатизм".

Наша стаття в ч. 23. „Укр. Голосу", в якій ми скартали шкідливий релігійний фанатизм і ненависть супроти наших придніпрянських братів православної віри, відбилась широким відгомоном серед наших читачів. Ми дістали від них письма з признанням за наше становище, а оден визначний патріот-священик гр. кат. з обуренням пише таке:

„Прочитавши статтю в ч. 23. У. Г. про наших укр. емігрантів — не хочеться вірити, що особливо в нинішних часах маємо таких отців духовних! А деж така любов Христова, яка є підставою нашої віри? Рік цілий був я на Великій Україні, здибався що хвиля з православними священиками, мешкав у них і так тепло і так сердечно мене католицького священика приймали, що аж відраднійше мені в моїм положенню ставало. Декотрі просили ще до них заїхати, декотрі, працаючись, аж прослезились, як от пр. в Буші, де мешкав я у священика цілий місяць — а декотрі служили мені навіть до Служби Божої (тихої) як в Погребищи, де мені прав. священик одного разу сказав: „Батюшка, ви хороше діло творите — та мені не лзя" (я 2 неділі щоденно правив Службу Божу в правосл. церкві), а декорі радились мене, що робити, щоби нарід ставав ліпшим. Всюди стрічав я у них щире і серечне тепло. Урядники Поляки одного заводу сахарного зробили були мені закид, що ходжу на Службу Божу до правосл. церкви. А я їм сказав, що коли будемо дальше класти хінський мур між собою а православними, то хіба ніколи не зійдемося; а працінь нам стремітиби, щоби був оден пастир і одно стадо! І вони признали мені рацію! Та то були Поляки, а тут мається діло з Українцями — дітьми одної неньки України. І чиж не вороги то своєї власної нації, які хотять хіба, щоби дійшло до того, що діється між Хорватами і Сербами. Дуже добре редакція зробила, що напятнувала тих отців — але то єще мало — їх імена треба було подати до прилюдної відомости на вічну память! Щиро болію над бідними емігрантами, над їх долею, та нехай вони тим до нас не зражуються, бо дійсно ті отці стоять одинцем, а загал дуже тепло відноситься до емігрантів. Ми їх любимо, бо вони наші, бо ми всі діти одної неньки України. Ми не хочемо повтаряти історії сербсько-хорватської, а хочемо стреміти до соборности, пригорнути їх з любовю, а не ненавидіти їх тому, що вони православні".

Зазначуємо, що тут маленьке непорозуміння. Всч. о. дописувач звертається проти „отців духовних". Отже замічаємо, що у нас в Перемищині є ледви 2—3 людей, сліпих фанатиків, які не мають ніякого впливу, а мають тільки владу і її надуживають до репресій супроти товариства, яке відступило сало на богослуження придніпрянській еміграції. Проти них звертається наша стаття.

Для ілюстрації, як непоміркований був крок дотичних чинників, наводимо ще отсі факти: Придніпрянська еміграція при кінці червня постановила уладити в Перемишлі богослуження по бл. п. гол. отамані С. Петлюри і звернулася до кількох тутешніх громадян з просьбою о поміч. Перемиські громадяни вичитавши в „Ділі", що в Тернополі відбулась в греко-кат. церкві панахида за упокій душі С. Петлюри, порадили емігрантам, щоби уладили панахиду в гр. кат. церкві в Перемишлі. В тій ціли відпоручник громадянства пішов до Ординаріяту, щоб виєднати дозвіл. Однак Ординаріят рішучо спротивився. Вістка про це блискавицею облетіла ціле громадянство, яке не могло зрозуміти, чому в Тернополі вільно правити панахиду по бл. п. С. Петлюрі, а в Перемишлі цего не вільно.

Але припустім, що тернопільське духовенство помилилося, та що перемиський Ординаріят має повну рацію, ставши на становищі приписів. В такім разі питаємо: Чому Ординаріят виступив з репресіями супроти товариства, яке відступило салю на великодне богослуження для православної української еміграції? І лишень тому піднесено думку серед перемиського громадянства, щоб для святого спокою і для уникнення дальших репресій просити Ординаріят о дозвіл відправити панахиду в гр. кат. церкві. Та тут воно стрінулося з відмовою. Значить, ні взад, ні вперід. Як ти чоловіче, православний, то тобі не вільно і своє богослуження уладити і гр. кат. церква відмовляє тобі богослуження. Можна хіба уладити богослуження для православних в жидівській салі, бо туди не сягає влада Ординаріяту. Ба, але наше гр. кат. громадянство на це не дозволить, бо тут розходиться о наших братів. І от повстав знову конфлікт між громадянством (і то без виїмку) а Ординаріятом.

Який вихід з цего положення? Ми знаємо, що Ватикан багато змін перевів у церковних приписах. Що було святостію н. пр. в XII. в., нині вже не істнує. Ватикан приноровився до нових часів і вимогів. Колись римо-кат. святкували великодні свята через три дні і хтоб відважився був проти того виступити, пішовби був на костир. Нині Ватикан згодився, щоб святковано тільки неділю і справді в західній Европі великодні свята тривають всего оден день, бо цего вимагають економічні відносини.

Знаємо, що в часі війни наші Ординаріяти видали були приказ, щоб пароxи дозволяли протестантським пасторам відправляти богослуження в гр. кат. церквах. Розуміється, що зробили це наші Ординаріяти на приказ Ватикану, бо цего домагалось австрійське правительство. Отже, як бачимо, приписи гнучкі і їх приноровлюєсь до обставин.

Ці „обставини" вимагають, щоб і в гр. кат. церкві змінено деякі приписи в відношенню до православних і наші Ординаріяти повинні представити цю справу Ватиканови. Це конечне! Нині почування національні так само сильні як і релігійні, і коли релігійні приписи не мають лишитися тільки на папері, то вони мусять бути пристосовані до обставин. Хто-ж буде упиратися при перестарілих приписах, то його запитають, чому Ординаріяти дали приказ впускати протестанських пасторів до церков, а замикають їх навіть перед панахидою за упокій душі православної української людини. А як Ватикан на зміну тих приписів в напрямі зглядної толеранції супроти православних не дозволяє, то наш перемиський Ординаріят не повинен виступати з репресіями, коли православні уладжують своє богослуження.

Справи цеї легковажити не можна, бо така нетолеранція супроти православних Українців є шкідлива для гр. кат. церкви. Доказом цього буде помінальне богослуження за упокій душі С. Петлюри, яке уладжено 25. червня в салі „Народного Дому". Велика саля, (партер і галерія), була переповнена гр. кат. вірними. Не помогли погрози! Навпаки — деякі погрози, як катехита в школі, крою і шиття, ще більше подразнили громадянство. І не дивниця! Національна спільність така могуча, що нині Поляк римо-католик віднесеться прихильнійше до польської протестантської церкви, як до української католицької церкви. Це саме є і в Українців і тут ніякі старосвітські приписи нічо не вдіють, бо вони не годяться з духом часу.

Бачить це і перемиський Ординаріят. Через кілька літ панував тут дуже гострий курс проти православних. Сам епископ дуже агресивно виступав проти них в проповідях в церквах над сокальським кордоном. Як зачуваємо, останніми часами Ординаріят пізнав свою помилку і дав знак духовенству до відвороту. Але вже за пізно. З погордою відпхані православні вже не горнуться до наших гр. кат. церков. Воліють навіть римо-кат. костели, бо там їх ніхто не ображує. Навпаки — латинське духовенство пригортає православних. Приклади: В р. 1921 в Перемишлі православному емігрантови, полковникови п. С. уродився синок. Ходив до о. Богачевського, благав, щоб охрестив немовля. На це дістав за кождим разом відповідь, що не вільно йому цего зробити. Пішов полковник до латинського пароха, а цей каже, щоб дитину приніс до хресту. Повідомлений про це о. Б. рад-не-рад мусів охрестити малого „шизматика", бо прилюдна опінія бурилась. Другий приклад: Перед 2—3 місяцями дістав емігрант артист драм. п. Б. з дому вістку, що його мати померла. Потребою його душі було — помянути покійну матір панахидою. Пішов до гр. кат. пароха і три рази діставав відповідь раз ні, раз так, а за третим разом знову ні. Пішов до латинського пароха, а цей зараз згодився відповідне латинське богослуженне відправити. Полковник п. С. і артист драм. живуть тепер в Перемишлі і можуть отсі факти кождої хвилі потвердити.

Сподіємося, що Впреосв. Митрополит порушить цю справу в Римі. Непевне тільки, як віднесеться до цего „перемиська гр. кат. автокефалія" і „станиславівська гр. кат. автокефалія".

(Український Голос", Перемишль.).

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays at 83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.
Edited by Editorial Committee.
Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911, under the Act of March 8, 1879.
Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES		ПЕРЕДПЛАТА:	
Three cents a copy.		Поодиноке число три центи.	
One year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	$ 3.75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Foreign and Jersey City Rates:		В Джерзи Сіті і Заграницею:	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$ 2.75

За кожду зміну адреси платиться 10 центів
За оголошення редакция не відповідає.
Телефон „Свободи": 498 Montgomery. Тел. У. Н. Союза: 1838 Montgomery.
З Канади належить висилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.
Адреса: "SVOBODA", P. O. BOX 346, JERSEY CITY, N. J.

З ГОЛОВНОЇ КАНЦЕЛЯРІЇ У. Н. СОЮЗА.

НЮАРК, Н. ДЖ. — До Сестрицтва Ім. Пресв. Діви Марії, відділу 322 в Нюарку, Н. Дж., в неділю, дня 8-го серпня с. р. о год. 6.30 вечером на місячні збори до церковної галі при ул. Корт ч. 245, прибуде гол. рек. секретар в ціли полагодження дуже важної справи. Всі членкині обовязані явитися, а урядничкі принести книги і касу для провірення і евентуальної передачі.

ГОЛОСИ ЧИТАЧІВ.

ПО ЧИЇЙ СТОРОНІ ПРАВДА.

I.

Я є той, що належу до парохії в Бостоні від 1913 року як також до „Провидіня" від. 117. Всі люде знають, що я і за дяка робив як було треба, а як не було чим дяка сплатити, приготовляв представлення та старався з другими латати біду як можна, щоби було чим рати і проценти на церкву виплатити та щоби було, як то кажуть, і попови і дякови.

Я не ворог церкві. Того мені ніхто не може закинути. Але за правду постояти мушу, бо совість наказує.

Пренумерую „Свободу" і читаю ґазету „Америку". І не можу видержати, щоби не забрати слова. Не хочу тим боронити якраз особи д-ра Мишуги, на якого нападають, бо він і без мене дасть собі раду. але хочу боронити правди. „Америка" виписує на него несотворені річи так, якби др. Мишуги люде не знали, якби він був в Америці день або тиждень, а не пять літ з горою. Таж у нашім Бостоні був він кількома наворотами. Таж всі ми тут памятаємо, як він приїхав до нас перший раз по вічу в Гартфорд в кілька годин по тім, як дістав вибух крови. Памятаємо всі, як др. Мишуга заявив, що не хотів зробити нікому заводу, бо заповів віче і хоч ледви на ногах держався таки приїхав і говорив. Був і другим разом. Робітники його привитали і в хату завели. В робітника він їв і з робітниками пішов вечером відвідати нашого давнього щирого патріота о. Пелеховича, того самого, якого проти волі і просьб цілої громади забрав нам звідси еп. др. Богачевський. Навіть політичні противники не мали нічого закинути д-рови Мишузі, бо його праця була щира і для народу хосенна.

Не знаю. може і священики запрошували д-ра Мишугу. Нічого в тім дивного. Але коли запрошували і давали пообідати. так чогож тепер в Америці випоминають. Та не дай і не лай, бо це ні по людськи ні по християнськи.

„Свобода" пише саму правду. Ту правду відчуваємо ми тут в Бостоні на своїй власній шкірі. Коли я йшов з Бостону з громадою на посвячення церкви в Вусакет, то насмівалися декотрі з мене та казали: Пожди, маєш час витати нового владику, приглянься, що він зробить і як зробить та який з того буде для народа хосен, а тоді будеш мав час витати. Та я не звертав на те уваги, бо думаю собі, що це говорять побаламучені люде, а може й вороги церкви, бо то всіляко у світі буває. Але тепер то нераз мені ті слова приходять на думку, коли згадаю, як то ті, що ми їх витали, напосілися на наше церковне добро, як то тепер двері до церкви розбивали, як тих, що подавали на церкву по $500, як большевиків поліції віддавали. А наша церква вартує яких $60,000, гарний гріш, нема що казати. Є на що напосістися. Та це народне добро, всьо на людських шерах.

Приходять мені ті слова колишньої остороги на думку, коли бачу, що про нас і нашу церкву пишуть тут в Бостоні англійські часописи, якого встиду набираємося перед другими народами. Згадую на ті слова, коли тепер тягнуть невинно віруючих і чесних та спокійних людей, церковників по судах, щоби виправдували себе з соціялізму і большевизму.

І чи може тут чоловік стерпіти. І чи можливе не стати по стороні нашої дійсно народної часописи „Свободи", яка голосить нам святу правду. Не тяжко тут рішитися. Ми вже давно рішилися і станули за „Свободою":

А до тих, що протестують і стоять в обороні епископа Богачевського і Назарука, кличемо: Прийдіть в нашу громаду і спитайте людей, не єретиків, а тих найпобожнійших, а почуєте слова правди, такої щирої, від самого серця. А як побачите, як марнується народний гріш, як пропадають тисячі народного гроша в кишенях адвокатів, щоби ратувати свою церкву від своїх власних ворогів, тоді будете протестувати, тільки вже цілком певно не проти „Свободи". Ви їй ще подякуєте за світло правди так, як ми їй тепер дякуємо.

Ілия Чопик,
член 117 від. „Провидіня".

II.

Я низше підписаний член 149 відділу „Провидіня", читаючи часопись Америку вже шість літ, вважав її як національно-релігійну, бо вона на рівні зі „Свободою" попирала рідний край.

Та на жаль, як обняв редакцію Америки др. Назарук, ця часопись перестала бути національно-українською. Др. Назарук почав сипати лайками на визначнійших мужів українського руху і не вшанував навіть памяти Івана Франка. Не стримався цей дивний редактор навіть і над могилою нашого Мойсея. Др. Назарук чіпився вже й до самої назви „Українець", заткнув за пояс наших істориків і Аркаса і Грушевського, і думав цим прославитися як Герострат, що спалив святиню. Та др. Назарук повинен знати, що ми члени „Провидіня" не позволимо на це, щоби нашою честю торгувати, без ріжниці чи цей торг йде по стороні ґенерала Скоропадського, чи імперіялістичної Варшави чи Риму. Ми члени „Провидіня", читаємо з захопленням дорогу нам часопись „Свободу", бо ми є членами і Союза, і радіємо, що „Свобода" як одинока часопись так вміло та достойно бореться за чесне імя українського народу. Я певний, що ані члени Союза ані редактори „Свободи" не мають нічого проти епископа Богачевського. Він може собі жити віком біблійного Ноя, але хай буде щирим Українцем. Ми бачимо, що не судила нам доля мати таких владик, як Бандурські, Мерсіє, Цепляки, та Могили. Та хоть не вміють наші владики боротись з ворогами як другі, так хай не перешкаджають другим. Кождий наш владика, без ріжниці чи він православний чи католицький, чи він в Америці чи в Галичині або в Києві, раз він Українець і їсть хліб українського чорнороба, має стати в його обороні.

В противному разі, він не наш владика.

Петро Стадник,
член відділу 149 „Провидіня"
в Трентон, Н. Дж.

НОВІ БОЛЬШЕВИЦЬКІ ПЕРЕСЛІДУВАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ ПРАВОСЛАВНОЇ ЦЕРКВИ.

Знову большевики почали похід проти української автокефальної церкви.

Не тому, щоби вони роспочали новий похід проти церковного життя на Україні взагалі, як се вони робили деколи в минувшину. Так наприклад вони всіма силами толерують нову „живу українську церкву", що називає себе „діяльною".

Виступають вони проти автокефальної церкви, як національної церкви, як національного чинника, що обєднує в собі більш ніж пятнайцять міліонів віруючих, національно свідомих Українців. Ведучи з одного боку українізацію самих себе, большевики з другого боку всіма силами нищать все те, що може причинитися до національної консолідації українського населення. От і тут вони через своїх аґентів створили „діяльну церкву", яка має лише кілька большествуючих попів, але зовсім не має віруючих. Все-ж це не шкодить большевикам урядово, силою однімати від автокефальної церкви її церковні будівлі. Так лише недавно вони відняли у Київі Андрієвський собор та передали його „діяльникам". Тепер ті мають свій собор, але не мають в ньому молящихся. В той же час поруч з ним стоїть Софійський собор, який, мимо величезних своїх розмірів, не може вмістити в своїх стінах молящихся автокефалістів. Так само і в других містах большевицька влада пооднімала церкви від автокефальної церкви. Характеристичне те, що поруч істнують ще недобитки старої московської, патріяршої церкви, але большевики на Україні репресій проти тої церкви не роблять, як се вони роблять проти української.

Такий похід можна пояснити лишень тим, що большевики зовсім не бажають розвитку української національної свідомости. Адже населення України з приводу українізації говорить, що большевики дають голосні декрети про українізацію, а поза тим видають „секрети", що говорять противне. Скільки не грозять карою за невиконання декретів про українізацію, большевики всеж нікого ще не покарали, але зате покарали та „вичистили" не одного з тих, що ретельно брались до переведення українізації та були свідомими Українцями. Навіть офіційний їх фейлетоніст Остап Вишня „попав в немилость" за свої фейлетони на тему русотяпства на Україні. Очевидно забагато роспустив губу, то його й смикнули по старому московському, поліційному: „Ей, осаді назад!"

Переслідування української церкви дійшло до того, що знову заарештовано митрополита Липківського й посаджено його до вязниці, не дивлячись на те, що він уже девятий десяток літ життя добігає.

Далі, як уже відомо, заарештовано й вислано в Сибір харківського архиепископа Ярещенка за те, що він сказав на храмовому святі у Харкові: „Наша радість захмарена, бо злі люди закували у кайдани нашого митрополита". При його арешті дійшло до сутички поміж большевицькою владою та Українцями. При тім війска стріляли до демонстрантів і кількоро людий вбили.

Потім заарештовано уманського епископа Малюшкевича; полтавського епископа Жевченка; чернигівського — Павловського та багато священиків.

Голові Всеукраїнської Церковної Ради Потієнкови та деяким членам тої Ради заборонено виїзд з Київа і взято їх під поліційний догляд.

Заборонили відтак автокефальній церкві мати свій духовний семінар та пастирські курси, але зате „діяльникам" дозволили мати в Харкові духовну академію.

Взагалі большевики ведуть шалений наступ на українську національну церкву, яку підпирають широкі маси українського населення. Всі священики знаходяться поза межами закона, а діти їх не мають права вчитися в жадних школах.

Але чи може хтонебудь зробити щось проти такого стихійного руху, яким є українська національна церква на Великій Україні? Чим більше переслідувань, чим більше трудностий, тим святійшою робиться та ідея, за яку бореться нарід.

Але рівночасно з тими своїми переслідуваннями большевики знову можуть викликати в населення таку масову релігійну психозу, яку вже викликали були підчас першого свого переслідування. Знову появляться „калиновські хрести" і з простріленого кулею червоноармейця роспятія Христа знову „потече кров". Знову появиться релігійна екстаза, масові паломництва до тих хрестів, нове обурення мас, нервовість їх і т. д. Всі такі явища знову будуть використовувати люди, яким не ходить о здоровий розвій народу України.

Несподіваний вислід.

Така пригода сталася в німецькому місті Фрайбурзі. Тамошній шкільний інспектор побачив, як маленька дівчинка надармо силувалася досягнути дзвінок у брамі. Дзвінок був за високий. З доброго серця інспектор підійшов до дівчинки, підсадив її і вона задзвонила. На велике счудування інспектора сказала тепер дівчинка: „Знаєш, тепер мусимо втікати!"

Поспішний поїзд станув нараз серед поля. З одного вікна кличе подорожній кондуктора й питає збентежено, що сталося. „Хтось потягнув за линовку безпеченства, і тепер мине трохи часу заки поїзд знову пустимо в рух". „Ах Боже, а довго?" То я ще спізнюся! Нині мій шлюб".— падькає подорожній. Тут кондуктор обернувся здивовано: „То може то ви потягнули за линовку?"

ІНТЕЛІҐЕНЦІЯ І ЦЕРКВА.

(З вінніпеґського „Українського Голосу").

Фактом є, що і в Галичині і на Україні українська інтеліґенція до церкви ставиться байдужно, а то й ворожо. Рівночасно фактом є, що в инших народів церква є не лише для простолюддя, а противно: обгортає весь загал, включаючи й інтеліґенцію, і то не лише так, мовляв, із моди, із формальности, а в повнім захваті і з повним пієтизмом та льояльністю.

Недавно українська католицька церковна орґанізація в „Канадійськім Українци" зовсім явно і недвозначно в заклику на церковну конвенцію до Йорктону стверджує факт, що їх орґанізація, їх церква не має своєї інтеліґенції, не має ніякої інтеліґенції. Се є аж надто звісне і без публичної сповіди „Канадійського Українця".

Чому-ж воно так? Чому католицька церква в Галичині і православна на Україні за нашої памяти не зєднала української інтеліґенції на лоні церковної активности? Чому самі священики не змогли виховати своїх власних родин вірними церкві, якій самі служать? Чому остаточно самі священики в великій мірі служать церкві лише з формальности, лише для хліба, а в приватнім життю не виявляють ані пошани ані віри в церковне діло? Де причина тому, що в нас нерідко знайдете священика, який в щоденнім життю занимається виключно грою на біржі, в карти, який не звязується ніякими моральними засадами, а в неділю йде до церкви відкалатати те, що „належить для Бога" і для темних вірних?

Без обиняків, не маючи наміру комунебудь докоряти, можемо твердити, що і католицька і православна церква за послідних сто літ не стала частю українського народнього життя, не стала народньою інституцією, не дала повного підйому життю українського народу, а стала центрафуґою, яка постійно відділяла й відсувала верхи, а затримувала лише низи, недумаючу масу.

Чому-ж верхи постійно відходили? І православна і католицька церква між нашим народом, так як і самий народ, стали закріпощені, стали оружем в чужих руках. Обі сі церковні орґанізації відірвалися від народнього ґрунту, ограничились на позагробове життя і **стали уживати український нарід для церкви, а не церкву для народу.** Навіть сама господарка церковним маєтком, виховання священиків, надання священиків і вищих церковних достойників опинилися в руках чужих.

Не диво-ж тому, що український народ почав дивитись на церкви не як на живу народню інституцію, яка дає пориви до розвою і життя, яка зміцнює народне „я", яка кристалізує погляди народу на сучасне життя і постійно бореться проти сатани — кривдителя власного народу; нарід наш зредукував своє поняття про церкву до найвужчих границь, тоб-то: церква спасення душі по смерти, а не спасення народу і душі народу від неправди і зла.

МІТИНҐИ ВІДДІЛІВ У. Н. СОЮЗА

РОЧЕСТЕР, Н. Й. Тов. Запорожська Січ, від. 367, повідомляє, що мітинґ відбудеться о год. 7:30 вечером, в вівторок, дня 10. серпня, в гали пародільній, 303 Hudson Ave. Будуть справи до долагодження тому обовязком кождого члена явитись на тім мітинґу. — А. Бабій, предс., М. Антонів, секр.

РОЧЕСТЕР, Н. Й. Тов. Тараса Шевченка, від. 289, повідомляє, що місячний мітинґ відбудеться в вівторок, дня 10. серпня, о год. 7-ій вечером в товариськім домі під ч. 1258 Herall Street. Проситься членів прибути на сей мітинґ, бо є важні справи до полагодження. Довгуючих членів проситься о вирівнанне своїх залеглостий, бо в противнім разі будуть суспендовані. — Теодор Задорожний, предс.; Олекса Цицик, писар.

В КОЖДІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИННА НАХОДИТИСЬ ЧАСОПИСЬ „СВОБОДА".

Віктор Ґіґо.

БИТВА ПІД ВАТЕРЛЬО.

(З французької мови переклав Іван Франко).

(10)

(Докінчення).

XIII. Погром.

Безляддє поза ґвардією було гідне пожалування.

Армія уступила нагло від разу з усіх сторін, від Гуґомонта, від Гай-Сента, від Папельота, від Плянснуа. Окрики: „Зрада!" — наступили по окриках; „Ратуйся, хто може!" Армія, що розсипається, се розталь. Все хилиться, слабне, тріщить, пливе, котиться, паде, штовхає, спішить і валиться на перед. Розгардіяш незвичайний. Ней хапає коня, вскакує на нього без капелюха, без краватки, без шаблі, зупиняється поперек дороги, що веде до Брукселі, і затримує однаково Анґлійців і Французів. Він силкується затримати армію, кличе її, чіпляється до втікачів. Їх юрба пориває його з собою. Вояки тікаючи кричали: „Най жиє маршалок Ней!" Два полки Дірітта бігають сюди й туди помішані, кидаючися між шаблями уланів і градом куль бриґад Кемпта, Беста, Пакка та Райлендта. Найгірша часть битви, се розсипка. Приятелі вбивають один одного, аби втекти. Шкадрони та баталіони ломають і розсипають одні одних, як величезна піна битви. Ся хвиля пориває з одного боку полк Льобау, а з другого полк Рея. Даремно Наполеон робить мури з решти своєї ґвардії, даремно висипає свої прибічні шкадрони для остатнього зусилля. Кіот уступає перед Вівієном, Келлерман перед Вандел̈ером Льобау перед Більовом, Моранд перед Пірчем, Домон і Сібервік перед королевичем Вільгельмом пруським. Ґійо, що провадив атак цісарських швадронів, упав під ноги анґлійських драґонів. Наполеон жене ґальопом здовж утікачів, кличе до них, налягає, грозить, просить. Всі уста, що в ранці кричали: „Най жиє цісар!" тепер мовчать роззявлені і ледво пізнають його. Пруська їзда, що свіжо надійшла, кидається в вир битви, летить, січе шаблями, рубає, тне, вбиває, мордує. Запряги зриваються, гармати тікають. Фурвези відпрягають коні від гарматніх ящиків, і вживають їх для втеки. Фурґони, поперевертані до гори колесами, загатили дорогу і причиняються до різні. Люди толочаться, душаться в стиску, біжать по трупах і топчуть живих. Руки відмовили служби. Шалена юрба заповняє дороги. Стежки, мости, рівнини, горби, долини, ліси заповнені тою розсипкою 40,000 людий. Крики, розпука, торністри та мушкети кидають у збіже, перехід прорубують ударами шаблі. Нема товаришів, нема офіцирів, нема ґенералів, тілько сам невисловлений страх. Цітен січе шаблями Французів до схочу. Льви поробилися заяцями. Така була ся втека.

В Женаппі попробували завернути, ставити чоло, утворити ряди. Льобау зібрав 300 людий. Забарикадовано вхід до села, але за першим вистрілом пруської артилерії всі почали тікати, і Льобау дістався до неволі. Ще досі видно сліди тих картачових вистрілів на старім мурі цегляного дому на право від дороги, кількадесять кроків перед входом до Женаппи. Прусаки вірвалися до Женаппи, шаліючи мабуть тому, що так дешево одержали побіду. Погоня була дивовижна. Бліхер наказав убивати всіх. Французький ґенерал Роґе дав сумний приклад загрозивши смертю кождому французькому ґренадієрови, який приведе йому живого Прусака взятого в неволю. Бліхер перевисшив Роґета. Ґенерал молодої ґвардії Дієм, припертий до дверий гостинниці в Женаппі, віддав свою шпаду пруському гузарови; сей узяв шпаду і вбив ґенерала. Побіда кінчилася мордованнєм побіджених. „Караймо, бо ми історія!" — такими словами обезчестив себе старий Бліхер. Ся жорстокість була вершком погрому. Безнадійна розтіч перебігла Женаппу, перебігла Катр-Бра (чотири руки), перебігла Ґоссей, перебігла Фран, перебігла Шальруа, перебігла Тюін і зупинилася аж на границі. І хто-ж то так утікав? Велика армія.

Сей переполох, сей страх, сей упадок і руїна найвисшої відваги, яка коли будь здивувала історію, — чи се було без причини? Ні. Тінь величезної правиці підіймається над Ватерльо. Се день призначення. Надлюдська сила спровадила той день. Відси той вираз трівоги на лицях. Ось чому ті всі великі душі віддали шаблі. Ті, що побіджали Европу, полягли купами, не маючи більше ані що робити, ані що казати, почуваючи в темноті страшну присутність судьби. Від того дня змінився вигляд на будучність людського роду. Ватерльо, се зворотниця XIX. віку. Мусів упасти великий чоловік, аби настало велике столітте. Сего доконав Той, котрий не відповідає на питання. Понад битвою під Ватерльо перейшло щось більше, ніж хмара і ніж метеор; туди перейшов Бог.

Коли запала ніч, на полі недалеко Женаппи Бернард і Бертрант ухопили за поли сурдута і зупинили чоловіка безтямного, задуманого, понурого, що занесений аж сюди бігом розсипки зліз із коня, взяв під паху поводи свойого коня, і вперши очи в далечінь, сам вертав до Ватерльо. Се був Наполеон, що ще пробував іти на перед, великий люнатик сего розвіяного сну.

XIV. Останній квадрат.

Деякі квадрати ґвардії, недвижні серед повені розсипки, мов скелі серед рвучої води, держалися аж до ночи. Ніч надходила і з нею смерть, та вони чекали сеї подвійної пітьми непохитно, і дали огорнути себе нею. Кождий полк, відірваний від инших і не маючи ніякого звязку з армією розбитою зо всіх сторін, умирав сам для себе. Для сеї останньої битви вони позаймали становища одні на височинах Россоми, инші на площині Мон-Сен-Жана. Тут полишені, побіджені, страшні та понурі квадрати конали серед страховищ. Ульм, Ваґрам, Єна, Фрідлянд умирали з ними.

В сумерці, коло девятої вечером у низу площини Мон-Сен-Жана стояв один такий квадрат. У тій похоронній долині, при кінци того нещасного яру заваленого кирасієрами, а тепер заповненого масами Анґлійців, під стрічним огнем побідної ворожої артилерії та страшенно густим градом куль сей квадрат не переставав боротися. Ним командував невідомий нікому офіцер Камброн. По кождім вистрілі квадрат меншав, але відповідав огнем. Гарматам відповідав вистрілами мушкетів, і раз за разом затіснював свої чотири стіни. З далека втікачі зупинялися на хвилю задихані та прислухувалися в темноті до сего понурого грохоту, що слаб помалу.

Коли з сего леґіону лишилася вже лише жменя, коли з його хоругви лишився вже лиш один цурпалок, коли їх мушкети, вичерпавши кулі, стали тілько дручками, коли купа трупів стала більшою від купки живих, поміж побідителями повстав якийсь святий страх перед сими героями готовими на смерть, і англійська артилерія, немов спочиваючи, затихла на хвилю. Се був хвилевий спочинок. Борці бачили довкола себе рої привидів, постати людий на конях, чорні профілі гармат, біле небо, що прозирало крізь колеса та лявети; колосальна голова смерти, яку бачуть герої завсіґди серед диму в глубині битви, посувалася до них і вдивлялася в них. Серед вечерових сумерків вони могли чути, як набивано гармати; горючі льонти подібні до очий тигра серед нічної пітьми творили колесо довкола їх голов. Та ось усі канонери анґлійських батерій попристували до гармат. Та в тій хвили англійський ґенерал, після одних Кольвіль, а після других Майтленд, зворушений, зупиняючи остатню хвилю завішену на головами тих людий, крикнув до них: „Хоробрі Французи, піддайтеся!" Камброн відповів: „Стара ґвардія вмирає, але не піддається!"

XV. Камброн.

Битву під Ватерльо виграв не Наполеон, що ратувався втекою, не Веллінґтон, що відступав о 4-тій і був у розпуці о 5-тій, не Бліхер, що зовсім не брав участи в битві. Битву під Ватерльо виграв Камброн.

По слої Камброна англійський голос відповів: „Пали!" Батерії сипнули іскрами, згіре затряслося, всі спіжеві гирла ригнули картачами в останнє. Широка лява диму, слабо побілена місячним світлом, заклубилася в гору, а коли розвіялася, на полі битви не було нічого. Страшна решта щезла, ґвардія вся згибла. Чотири стіни живої твердині полягли. Лиш десь кудись між трупами можна було чути тихе стогнанне. Отак сконав останній леґіон французький, більший від римського, на площині Мон-Сен-Жана.

ОВІД І БОЛГАРИ.

Траґічне то, коли якийсь визначний чоловік, якого слава і твори пережили його життя, — попаде в неласку ближніх. Як ми ще вчащали до школи, то учитель латинської мови запізнав нас із життєписю староримського поета Овіда. Передусім зробило на нас незвичайне враження це, що цісар Авґуст того великого поета (з яким жив багато літ у приязни) одного дня післав на заслання до місцевости Тоні. На засланні Овід і помер. Чи Тоні то нинішнє румунське портове місто Констанца, це годі знати. В усякому разі прикро бути цілі роки відрізаним від батьківщини, яких добрих два тижні дороги. Але цієї траґічної долі видно не хотіли признати пізніші мешканці Констанци. Тому кількадесять літ побудували нещасливому Овідови гарний памятник, зобразили його, як у руці держить і читає звій перґамену. Дехто думав би, що вже бодай цьому Овідови на памятнику судилась краща доля, як дійсному живому поетови. Помилявся би той, хто так думав би! Прийшла велика світова війна. Добруджу зайняли осередні держави, Констанца одержала болгарського штабового офіцира на місцевого команданта. А в болгарській армії було багато офіцирів, які від жовніра служили, на балканській війні відзначилися та дуже скоро авансували. Щож дивного, коли й комендант Констанци не багато розумівся на літературі. Й одного гарного дня приказав комендант збудувати довкола памятника велике руштування, з великим трудом відмонтувати бідного Овіда та покласти коло цокула на землі — носом на діл. Може Болгаринови не сподобався поетів ніс, якому від своїх співгорожан завдячував призвище „Назо"? Ні, причина цьому була инша: думали, що на памятнику зображений румунський — отже ворожий — ґенерал або державний муж, що в руках держить не невинний перґамен, а стратеґічний плян походу проти Болгарії. Навіть як панови комендантови пояснювали зі заприязненого боку, що тут не є справа з лихим Румуном, лише з невинним Римлянином, командант не дався переконати. То зовсім не зміняє справи, бо Рим то столиця Італії, що також веде війну з осередними державами! Треба було щойно гострого приказу вищих властей, щоби зробити кінець траґікомедії. Знову мусіли цокул окружити сильним руштуванням і славного Овіда витягнути на його давне місце. Щоправда, за той час украдено ґрубу бронзову плиту, та відреставрований памятник вийшов досить уемно.

ПРОТИ ПОЛЬСЬКОЇ ТЮРМИ НАРОДІВ.

Париж, в липні 1926.

Дня 1. липня на вулицях Парижа появилися великі червоні афіші французького „Комітету для виборення амнестії політичним вязням у Польщі" з таким текстом:

Чи маршалок Пілсудскі положить край білому теророви в Польщі?

Товариство для амнестії в Польщі:

До прилюдної опінії!

В квітні 1924 р. гурт французьких інтелєктуалістів обжалував прилюдно панування терору, ваготіючого на селянах, робітниках і на національних меншинах в Польщі.

Минуло два роки, а терор лютує далі.

Не зважаючи на урядові обіцянки і мимо того, що край (Польщу — прим. перекл.) наділено ліберальною конституцією, до старих переслідувань долучаються нові.

В однім періоді від квітня 1925 р. до квітня 1926 р. арештовано з політичних мотивів поверх 13.000 людей. Від червня 1925 р. до лютого 1926 р. польські суди вели 381 політичних процесів; засуджено 1379 інтеліґентів, селян і робітників на кару, разом на 2392 літ тяжкої вязниці. В березні б. р. було 49 політичних процесів з 217 обвинуваченими.

Положення увязнених було жахливе. Щоб переконатися про це, вистане перечитати звіт соймової комісії Туґута, а також заяви Туґута й инших послів, виголошені в соймі підчас останньої дебати в березні с. р. В одних тільки тюрмах в Луцьку, в Ковлі, у Володимирі, у Львові і у Самборі відбулося від 1924 до 1925 р. 40 голодівок. Причиною голодівок є відразливе трактування вязнів, а також нечувано довге передержування в слідчім арешті. Посол Зоммерштайн сконстатував в листопаді 1925 р., що 75 проц. політичних вязнів чекало на розправу поверх 2 роки.

Зі всіх сторін спадають насильства на великі маси польських підданих. Не досить, що свобода віри є в Польщі пустим звуком і некатолицькі секти, народовий костел, баптистів, адвентистів, студіюючих біблію переслідувано, не досить, що робітничі професійні союзи розвязувано одні за другими, не досить, що прокуратори і комісарі завісили десятки часописів, не досить, що доля населення, яка належить до національних меншин, є страшна (поверх 1000 українських, литовських і білоруських шкіл замкнено), але ми бачимо там ще щось такого, чого нема в ніякій европейській країні: масакри страйкуючих. Від початку року поліція виконала там 65 шарж на ґрупи і походи безробітних, стріляла до них, а білянс тих сутичок зазначується цифрою 1000 арештованих, 250 ранених і 13 забитих.

Прихід до влади маршалка Пілсудского, якого за границею вважають правдивим демократом, викликував надію, що терор в Польщі скінчиться.

Одначе 6.000 політичних вязнів остає дальше в тюремних келіях, школи замкнені, професійні союзи розвязують, часописи завішують, завойоване населення переслідують, а поліція допускається все нових репресій, нових арештувань, нових насильств.

Ще раз підносяться французькі голоси протесту проти насильств і злочинів, доконуваних в Польщі, на перекір всяким почуванням гуманности. Не перестанемо домагатися амнестії для політичних вязнів з рівночасним приверненням елєментарних в цивілізованій країні свобід.

За Комітет, Органiзаційна Комісія:

Северін, Анрі Барбюс, Мадам де Сен Прі, Магдалина Маркс, Лео Базальжет, Анрі Торре, Жорж Піош.

Слідуючого дня, себто 2. липня, відбулося тут у великій салі Ваґрам прилюдне віче, улаштоване згаданим Комітетом. Було присутних около 4.000 осіб, в більшости Французів. Були також наші робітники і представники инших поневолених Польщею народів, а також значна ґрупа польських робітників комуністів. Перший промовляв відомий письменник Анрі Барбюс, який навів точні факти і дати переслідувань в Польщі і ствердив, що Польща є поліційною державою найгіршого сорта. Після нього говорив палко цілий ряд бесідників, між ними письменник Жорж Піош, який назвав Польщу одною великою тюрмою. Всі бесідники домагалися амнестії для політичних вязнів.

Довідуюся, що всім визначним французьким політикам, послам і сенаторам доставлено обширний матеріял про сучасне положення в Польщі, при чому використано також українські меморіяли, головно през. д-ра Петрушевича і відозву українських адвокатів.

В тутешній польській амбасаді чимала констернація. Члени її пресово-пропаґандистичного відділу бігають до французьких діячів, які належать до „Комітету для виборення амнестії", і силкуються переконати їх, що в Польщі „всьо благополучно".

—o—

Принагідний.

Французьким діячам, які пятнують польське тюремництво та насильства над „національними меншостями" і робітничим рухом, які домагаються амнестії для політичних вязнів і зміни варварського, поліцейського режіму в Польщі на гуманний, належиться очевидно вдяка. Успіх їх акції принісби полекшу багатьом тисячам гонених і переслідуваних, самаж акція звертає увагу культурного світа на жахливі відносини в Польщі і зриває маску з польської облудної, фарисейської балаканини про „культурну місію" Поляків на межах сходу Европи.

Але таксамо очевидно, що справа українського (а також білоруського) народу, поневоленого Польщею, не є справою такого чи иншого режіму в Польщі, не вичерпується амнестією для політичних вязнів і приверненням польонізованого українського шкільництва.

Тільки повне визволення західно-українських (і західнобілоруських) земель зпід Польщі, на яких український (і білоруський) нарід становлять переважаючу більшість, буде кінцевим і справедливим полагодженням справи „національних меншин", насильно причіплених до Польщі.

Принагідний.

ВІДОЗВА

ДО ОДНОСЕЛЬЧАН СЕЛА КУРОВИЧ, ПОВ. ПЕРЕМИШЛЯНИ.

Сумне та здавалосьби безвихідне становище нашого народу в старому краю. Чим далі все гіршає наше положення під оглядом матеріяльним, та о много гірше воно під оглядом культурно-освітним і моральним.

Бо коли кожда одиниця старається бодай в части пристосуватися до життевих вимог і забезпечитися матеріяльно, то в другому випадкови та сама одиниця стоїть відстала від всякої культурно-освітної праці і безрадна. Всьому тому винна є темнота.

Це використовують наші опікуни, котрі стараються всіма способами тримати робучі маси як найдовше в темноті, бо чим ті маси темнійші, тим лекше їх використовують вони для своїх цілий і ссуть з них соки їх тяжкої праці.

Щоб вийти з того положення і визволитися з ярма всіляких паразитів, неробів, та пявок, стати з незрячих рабів вільним народом — потрібна нам наука, освіта. Лише свідомий народ зможе визволитися зі соціяльної, а тим самим і національної неволі.

До освітної праці серед нас є покликана в першій мірі читальня Просвіти заснована дня 28/3. 1926. в Куровичах.

Однак, щоби сповнити як слід своє завдання, мусить читальня мати власну домівку. Лише тоді зможе вона з успіхом працювати, бо лиш в своїй хаті — своя правда.

А такої ми не маємо. Розуміючи вагу власного дому, рішив Виділ читальні Просвіта приступити до будови власного дому і в тій цили основував фонд будови читальняного дому.

До тепер збірними зусиллями вдалось набути площу під будову і узбирати дещо гроша на цю ціль.

Однак то все ще маленька частиночка розпочатого діла. Тому звертаємось до Вас і простягаємо руку і кличемо:

Товариші! Поможіть нам в розпочатому доброму ділі — прийдіть нам із помочю та хоч малими датками причиніться до здвигнення Народної Святині. Нехай не буде ні одного свідомого сина української нації, котрийби не жертвував певної лепти після своєї спромоги.

Імена жертводавців будуть на вічні часи записані в пропамятній книзі.

Жертви просимо слати на слідуючу адресу:

Іван Дмитришин
касієр читальні Просвіта
в Куровичах.

Куровичі, 14. червня, 1926.

За Виділ читальні Просвіта в Куровичах:

Іван Сірант, голова;
Михайло Проців, секретар;
Іван Дмитришин, касієр.

В Клівленд, О., завязався Комітет будови тої читальні, до якого входить Микола Ґолдій яко касієр, а Павло Коваль яко секретар. По інформації просимо писати на таку адресу:

Nikolaj Goldiy
3259 E. 48 St., Cleveland, O.

— Чому ви виповідаєте службу, Мариню? Таж ми все з вами обходилися, начеб ви належали до нашої родини.

— Так, прошу пані, і того було вже мені занадто!

Антін Чехов.

ПІДКИНУТА ДИТИНА

Асесор Міґуев скінчив вечірній прохід. Задержався біля телеґрафічного стовпа й зітхнув глибоко. Тиждень тому на тімсамім місці, як вертав вечером із проходу, здогонила його давна служниця й сказала сердито:

— Побачиш тепер! Вже я тебе навчу. Знати-меш, що то є знеславлювати невинні дівчата. І дитину тобі підкину, і до суду пійду, і жінці твоїй скажу.

Потім зажадала, щоби на її імя зложив пять тисяч рублів до банку. Міґуев пригадав собі, зітхнув і знову робив собі докори з глибоким жалем за хвилеве забуття, що його коштує стільки журби. Як прийшов до віллі, сів на ґанку, щоби відпочати. Була десята година. Споза хмар визирав кусень місяця. На вулиці і коло віллі не було живого духа. Старші літники вже спали, а молодші проходжувалися в ліску. Міґуев шукав в обох кишенях сірників, щоби закурити папіроску, й ударив ліктем у щось мягке. Заспано глянув під правий лікоть і нараз на лиці зявився такий переляк, начеб побачив біля себе гадину. На ґанку коло самих дверей був якийсь клунок. Щось поздовжне завинуте в щось наче маленьку ковдру. Один кінець клунка трохи відслонений. Асесор встромив руку й доторкнувся чогось теплого й вохкого. Переляканий зірвався на ноги наче злочинець, що хоче втечи перед вартою.

— Підкинула! — сердито процідив крізь зуби і затиснув зуби. — Ось лежить, лежить овоч підлоти! Ах Боже!

З жаху, сердитости й сорому асесор остовпів. Що діяти? Що скаже жінка, як довідається? Що скажуть товариші? Ексцеленція напевно поклепає по животі, зарегочеться й скаже: „Ґратулюю... хе-хе. В старій печі чорт сидить — ось жартун!" Ціле літнище довідається тепер про його тайну й чесні матері перестануть його приймати. Про підкинуті діти пишуть у всіх часописах і так скромне Міґуеве назвище облетить весь край.

Середнє вікно віллі було відчинене й виразно було чути, як Міґуева жінка накривала стіл до вечері; на подвірі зараз за брамою дверник Єрмолай побренькував жалісливо на балалайці... Вистарчить, щоби немовля пробудилося і запищало, а тайна була би відома всім.

Міґуев почув у собі нездержливе бажанне спішитися. Мерщій, мерщій... шептав. Тепер, тепер, поки ніхто не бачить. Занесу дитину денебудь, покладу на иншім ґанку.

Міґуев узяв під паху пакунок і спокійно, вільною ходою, щоби не виглядати підозріло, йшов улицею. Дивно глупе положенне, — думав, і старався прибрати рівнодушний вигляд. — Асесор із дитиною під пахою йде вулицею. Ах Боже! Коли хто побачить і зрозуміє, що то за справа, то я пропав! Покладу хіба на отсей ґанок... Ні, стій, тут вікна відчинені, то може хто дивитися. Де його покласти? Ага, ось що, занесу до віллі купця Мелкіна... Купці то люде багаті й милосердні; може бути, що ще й подякують і візьмуть до себе на вихованнє.

Міґуев рішився занести дитину конче до Мелкіна, хоч вілля купця була при далекій вулиці літнища над самою рікою.

— Щоби лише воно не зачало ревіти або не висунулося з клунка — думав асесор. — Нема що — дякую, я не сподівався! Під пахою несу живу людину, наче портфель. Жива людина з душею, з почуваннями як усі. Коли, дай Боже, Мелкіни візьмуть його на вихованне, то можливо, що з нього буде щось. Може бути вивчиться на професора, вожда, письменника. Таж усе можливе. Тепер я несу його під пахою, а за 30—40 літ треба буде може кланятися йому.

Коли Міґуев переходив вузким безлюдним переулком попри довгі плоти під густою чорною тіню лип, здавалося йому, що робить щось дуже жахливе і злочинне.

— А праців яке то є дійсно підле! — думав він. — Таке підле, що нічого підлійшого не можна придумати. Ну, бож чому перекидається нещасливу дитину з ґанку на ґанок. Чи воно винно, що прийшло на світ. Ми підляки! Приємности любимо, а дитина буде терпіти. Таж треба лише вдуматися в тую цілу музику! Я був гульвісою, а тяжка доля жде дитину. Підкину його Мелкіним; вони відішлють його до приюту, а там самі чужі, все бюрократія... ані пестощів, ані любови, ані забави... Потім віддадуть до шевця, буде запиватися, навчиться клясти, буде здихати з голоду. До шевця, а він жеж асесорів син, благородної крови... То моє тіло і кров моя...

Міґуев вийшов із тіни лип на дорогу залиту місячним сяйвом, відслонив клунок і глянув на дитину.

— Спить — прошептав. — Гляньте на нього, ніс, дурень один, має горбатий, так як батько... Спить і не знає, що рідний батько приглядається йому... Драма, братіку... Ну щож, даруй... Така вже тобі доля судилася...

Асесор заморгав очима й почув на лиці щось ніби мурашки лазили... Завинув дитину, взяв під паху тай пішов дальше. Цілу дорогу до самої віллі Мелкіних у голові йому роїлось від суспільних питань, а в грудях давила совість.

— Колиб я був чесною людиною — думав — плюнув би на все, пійшов би до Ганни, вкляк би перед нею та сказав би:

— Даруй! Я згрішив! Розшарпай мене, але не губім невинної дитини. Ми не маємо дітей, візьмім його на вихованне!" Вона добра жінка, згодилася би... І була би моя дитина зі мною... Ех!

Йшов дальше до віллі Мелкіних і задержався непевно... Здавалося йому, що сидить у своїм кабінеті та читає ґазету, а біля нього крутиться хлопчик із горбатим носом і бавиться френзлями його спального халата. Рівночасно в його уяві повстає образ його товаришів, усміхнених, і образ його ексцеленції, як поклепує його по череві й регочеться... а в души крім докорів чув щось тепле, тужливе, сумне...

Асесор обережно поклав дитину на сході тай махнув рукою. Знов почув неприємно дрож... Даруй, братіку, мені підляці — прошептав. — Не гнівайся...

Зробив крок взад, але в цюж мить хрякнув рішучо й сказав:

— Е, було не було! Плюю на все! Заберу дитину тай хай люде говорять що хочуть.

Міґуев узяв дитину і скоро пійшов назад.

— Хай говорять, що хочуть — думав. — Пійду зараз, уклякну й скажу: Ганно дорогенька! — Вона жінка добра, розуміє... І будемо виховувати дитину... Коли то хлопець, назвемо його Володимир, коли дівчинка — Ганна... і ще на старість матимемо розраду...

І зробив так, як постановив. Плакав, завмирав із жаху й сорому, повен надії й необмеженої радости, ввійшов до своєї віллі, найшов жінку й вкляк перед нею...

— Ганно дорогенька! — говорив зі сльозами й поклав дитину на землі. — Не гнівайся, я згрішив. То моя дитина... Памятаєш нашу служницю Аґнішку... Чорт спокусив. — Не міг оволодіти стиду й жаху, не ждав відповіди, зірвався наче попарений тай вибіг на свіжий воздух...

— Буду тут на дворі, доки мене не закличе, — думав. — Хай опамятається й надумається...

Дверник Єрмолай з балалайкою пройшов попри нього, поглянув і здвигнув раменами...

— Ось історія — дивіться, мої добрі люде — пробурмотів підсміхаючись. — Прийшла тут недавно прачка Ксенька. Поклала, дурна, свою дитину на ґанку від улиці тай за той час як була в мене, хтось узяв і забрав дитину... Ось тобі халепа!

— Що, що ти говориш? — скрикнув голосно Міґуев.

Єрмолай зле зрозумів гнів свого пана, пошкробався в голову та сказав:

— Не гнівайтеся, пане, але то як на літнищі... без того не можна... без баби, хотів я сказати.

Глянув на вибалушені, сердиті, здивовані очи пана, з почуттям вини пробурмотів щось і говорив дальше:

— То гріх, певно, що гріх, але щож діяти? Пан не казали спроваджувати чужих баб, то правда, але відкіля візьмеш свою. Давнійше було, ще за часів Аґнішки, я инших не спроваджував, бо була своя, а тепер ви самі, панонько, зрозумієте, без чужих не можна... І з Аґнішкою, що парвда, також не було непорядків, ну бо...

— Забірайся геть, драбе! — скрикнув Міґуев, затупотів ногами тай вернувся у хату. Жінка счудована і сердита, сиділа на давньому місці та не відривала заплаканих очей від дитини...

— Ну, ну — пробурмотів блідий Міґуев і викривив уста до усміху. — Я жартував... То не моя дитина... Лише прачки Ксеньки. Я... я жартував. Віднеси дитину дверникові.

Переклав **М. Тр—ий.**